

LIETUVOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ VERTINIMAS LANKYTOJŲ POŽIŪRIU: IŽVALGOS GLOBALIZACIJOS KONTEKSTE

Iveta Varnagirytė-Kabašinskienė

Kolpingo kolegija

Anotacija. Lietuvos saugomos teritorijos yra svarbios šalies turizmo plėtrai. Šiose teritorijose siekiama išsaugoti biologinę įvairovę, bet tuo pat metu organizuojamos įvairios turistinės veiklos, suteikiant visuomenei galimybę pasinaudoti ekosistemų teikiamomis paslaugomis bei lankyti gamtinius-kultūrinius objektus. Tyrimo tikslas – aptarti, kaip lankytojai vertina skirtingose saugomose teritorijose teikiamas turizmo paslaugas, išskirti tokių paslaugų silpnąsias puses bei pateikti svarbiausias išvalgas kaip pagerinti saugomų teritorijų patrauklumą lankytojams.

Raktiniai žodžiai: valstybiniai parkai, turizmo paslaugos, informacijos sklaida, ekoturizmas.

IVADAS

Saugomos teritorijos, tokios kaip nacionaliniai ir regioniniai parkai, gamtos rezervatai ir kitos natūralios vietovės, visų pirma yra svarbios, siekiant išsaugoti ekosistemas ir augalų bei gyvūnų rūšis, kurios nyksta intensyviai naudojamose vietovėse (Branquart et al. 2008). Saugomos teritorijos yra kuriamos siekiant išsaugoti biologinę įvairovę, tuo pat metu, organizuojant rekreacines ar turistines veiklas, suteikti visuomenei galimybę pasinaudoti ekosistemų teikiamomis paslaugomis bei lankyti kultūrinius objektus (Jones et al. 2017). Tokių teritorijų steigimas yra viena iš labiausiai paplitusių gamtinių ekosistemų apsaugos priemonių (Booth et al., 2010; Pullin et al., 2013). Visų pirma, tai pripažinta veiksminga priemonė siekiant išsaugoti biologinę įvairovę. Saugomos teritorijos prisideda prie rūšių išlikimo bei ekosistemų išsaugojimo visame pasaulyje (Ervin et al., 2010). Tuo pačiu metu šios teritorijos, ypatingai užimančios didelius plotus, yra pragyvenimo šaltinis daugybei žmonių: sukuria darbo vietas ir suteikia galimybę gauti pajamas (Booth et al., 2010; Ervin et al., 2010; Pullin et al., 2013).

Lietuva turi didelį potencialą gamtinio (natūralaus) turizmo plėtrai. Vakariniėje šalies dalyje vienas svarbesnių turistinių traukos objektų yra natūralus pajūris, visoje šalyje gana tankus vidaus vandenių (upių ir ežerų) tinklas, nacionaliniai ir regioniniai parkai, trečdalyje teritorijos auga miškai (Aplinkos ministerijos ir Valstybinės miškų tarnybos duomenimis 2017 m. sausio 1 d. miškai užėmė 33,5 proc. šalies teritorijos), natūralus ar nežymiai urbanizuotas kraštovaizdis su kultūrinio paveldo ir architektūriniais kompleksais (Barkauskas ir kt. 2015). Šalis turistams yra patraukli dėl gamtos ir kultūrinių rezervatų, rekreacinių įstaigų, kaimo turizmo, senųjų kaimų, apsauginių miškų, parkų, poilsio erdvių, natūralaus reljefo, etnokultūrinių kompleksų. Lietuvoje saugomų teritorijų sistema apima gamtos ir kultūros paveldo apsaugą – saugo ne tik gamtos, bet ir kultūros paveldo vertybes, unikalius ir būdingus kraštovaizdžio kompleksus (Mačerinskienė ir kt. 2009). Saugomose teritorijose gyvena žmonės, atliekama žemės ir miškų ūkio bei kita veikla, išskyrus rezervatus, kuriose neleidžiama jokia ūkinė veikla ir net lankymasis tokiose teritorijose yra ribojamas. Bendru atveju, visose saugomose teritorijose ūkinė veikla yra kontroliuojama ir gana griežtai planuojama, sudaromos sąlygos natūralios gamtos išlaikymui, numatomos priemonės tam tikrų objektų apsaugai. Saugomose teritorijose kraštovaizdį siekiama išlaikyti kiek įmanoma turtingesnę, natūralesnę ir įvairesnę, o lankytojams yra svarbios kraštovaizdžio estetiškos savybės bei jo teikiamos teigiamos emocijos. Saugomose teritorijose dažnai gamtos elementus papildo kultūros paveldo objektai (Gurskienė ir Ivavičiūtė 2012).

Nacionalinis saugomų teritorijų tinklas Lietuvoje 2017 m. gruodžio 1 d. užėmė 1083,2 tūkst. ha ir tai sudarė 16,6 proc. šalies teritorijos. Didžiąją dalį sudaro regioniniai parkai – 42 proc., biosferos poligonai – 27 proc., po 13 proc. nacionaliniai parkai ir valstybiniai draustiniai, po 1-2 proc. biosferos rezervatai, rezervatai, savivaldybių draustiniai (Aplinkos ministerijos ir Valstybinės miškų tarnybos duomenys). Vyrauja nuomonė, kad daugiau negu 70 proc. Lietuvos pagrindinių gamtinių rekreacinių išteklių yra sukonzentruota būtent saugomose teritorijose. Didžiausią gamtinio turizmo potencialą Lietuvoje turi penki nacionaliniai ir 30 regioninių parkų, kurių vienas iš tikslų kuo geriau išnaudoti rekreacinius išteklius, kartu vengiant nepageidautino rekreacijos poveikio aplinkai. Lietuvos valstybiniai parkai priklauso daugiafunkcinio prioriteto arba kompleksinio (integruoto) saugojimo teritorijoms, o rekreacinės veiklos

šiuose parkuose užima labai svarbią vietą (Kavaliauskas ir Jasinavičiūtė, 2012). Valstybiniai parkai yra labai svarbūs turizmo ištekliai, o turizmas patraukliose saugomose teritorijose su išskirtiniais, įdomiais ar tik tai vietai būdingais ekologiniais objektais bei maža žmogaus paliesta augalija ir gyvūnija pastaruoju metu yra populiarus ne tik tarp vietinių gyventojų, čia gana gausiai lankosi ir užsienio turistai.

Nors Lietuvoje darnaus turizmo koncepcija yra gana nauja, o darnaus turizmo principai pradėti taikyti tik prieš keletą metų, tačiau, žaliojo mąstymo, darnaus turizmo ir ekoturizmo principai vis dažniau integruojami į Lietuvos turizmo sektorių (Kavaliauskė ir Kočytė 2014). Europos kontekste galima pastebėti, kad Lietuva išlaikė savo tradicinius kraštovaizdžius, biologinę įvairovę ir kultūrą, visų pirma, dėl to, kad šalyje veikia saugomų teritorijų sistema. Lietuvoje yra keletas populiarių kurortinių vietovių, nacionaliniai ir regioniniai parkai, iš dalies – tam tikros rezervatų zonos, kuriuose organizuojamos turistinės veiklos gali būti priskiriamos darnaus turizmo ar ekoturizmo kryptims. Šios vietovės išliko gana natūralios dėl jose taikomų gamtos apsaugos priemonių ir ūkinės, tame tarpe ir turistinės, veiklos ribojimų bei aplinkai palankaus/artimo turizmo infrastruktūros plėtros.

Tyrimo problema: Lietuvos saugomos teritorijos yra patrauklios tiek Lietuvos, tiek užsienio turistams, tačiau viešojoje erdvėje nėra daug diskutuojama apie tai, kaip lankytojai vertina šiose teritorijose teikiamas turizmo paslaugas.

Tyrimo tikslas – aptarti lankytojų požiūrį į saugomose teritorijose teikiamas turizmo paslaugas ir pateikti svarbiausias išvagas globalizacijos kontekste.

TYRIMO METODAI

Siekiant aptarti lankytojų požiūrį į saugomose teritorijose teikiamas turizmo paslaugas ir pateikti svarbiausias išvagas globalizacijos kontekste, buvo atliktos lankytojų apklausos dviejose pasirinktose teritorijose: Nemuno kilpų regioniniame ir Dzūkijos nacionaliniame parkuose. Šie du parkai pasirinkti kaip reprezentuojantys tipiškus Lietuvos valstybinius parkus, kuriuose gausu gamtos ir kultūros objektų, populiarėja darnaus turizmo kryptis, o parkai sulaukia nemažo skaičiaus lankytojų iš užsienio šalių.

Pirmoji tyrimo dalis atlikta Nemuno kilpų regioniniame parke, kuris yra vienas didžiausių regioninių parkų Lietuvoje, turintis didelį gamtinį ir kultūrinį potencialą. Savo gamtiniais ištekliais parkas suteikia galimybę poilsiuoti švarioje, natūralioje aplinkoje, uogauti, grybauti, lankyti kultūrinius-istorinius objektus. Nemuno kilpų regioninis parkas pasižymi įspūdingu vidurio Lietuvos kraštovaizdžiu su Nemuno vingiais ir gausia biologine įvairove. Šio tyrimo metu buvo apklausti parko lankytojai. Tyrimui atlikti pasirinkta anketinė apklausa, kuri buvo atlikta 2017 metų kovo-balandžio mėn. Iš viso buvo apklausti 78 parko lankytojai (tyrimo imtis apskaičiuota remiantis Paniotto formule). Anketa buvo platinta Nemuno kilpų regioninio parko direkcijoje ir Birštono turizmo centre.

Antroji tyrimo dalis atlikta Dzūkijos nacionaliniame parke, kuris yra didžiausia tokio pobūdžio saugoma teritorija Lietuvoje. Pastaraisiais metais, siekiant išsaugoti vertingiausias Europos laukinės gamtos teritorijas, Dzūkijos nacionalinis parkas kartu su Čepkelių valstybiniu gamtiniu rezervatu priimtas į PAN (angl. *Protected Area Network* – saugomų teritorijų tinklas) Parkų draugiją. Šiame parke plėtojamos darnaus turizmo veiklos, puoselėjamos tradicijos bei senieji amatai, tačiau turizmas čia vertinamas kaip viena jautriausių industrijų, daranti tiesioginę įtaką gamtai, kultūros paveldui ir vietos bendruomenėms. Pastaraisiais metais stebimas lankytojų srauto didėjimas. Siekiant išsiaiškinti kaip lankytojai vertina šio parko turizmo paslaugas ir infrastruktūrą, 2018 m. kovo-balandžio mėn. parke buvo atliktas empirinis tyrimas – lankytojų anketinė apklausa. Tyrimo metu buvo apklausti 86 lankytojai. Anketa buvo platinta Dzūkijos nacionalinio parko direkcijoje ir internetinėje svetainėje.

Visi tyrimo dalyviai tyrime dalyvavo savanoriškai, buvo užtikrintas jų anonimiškumas ir konfidencialumas. Anketų duomenys buvo statistiškai apdoroti, sukurtos diagramos ir atlikta jų analizė. Šiame straipsnyje pateikiamos apibendrintos išvagos.

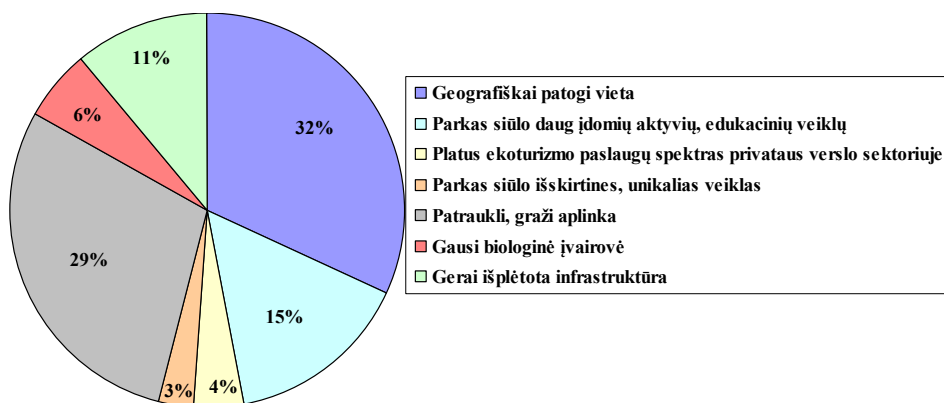
TYRIMO REZULTATAI

Gamtiniai, kultūriniai, socialiniai ir ekonominiai principai yra reikšmingi, siekiant įvertinti teikiamų turizmo paslaugų kokybę saugomose teritorijose. Neigiamo poveikio nepalietos aplinkos išsaugojimas ateities kartoms, vietinių bendruomenių integravimas į darnaus turizmo planus ir tolygus ekonomikos augimas padeda siekti darnaus turizmo ir ekoturizmo plėtros.

Apžvelgus teikiamas turizmo paslaugas Nemuno kilpų regioniniame parke buvo pastebėta, jog šiame parke yra plačiai plėtojamas aktyvus–nuotykių turizmas, pažintinis-gamtinis turizmas, skatinantis

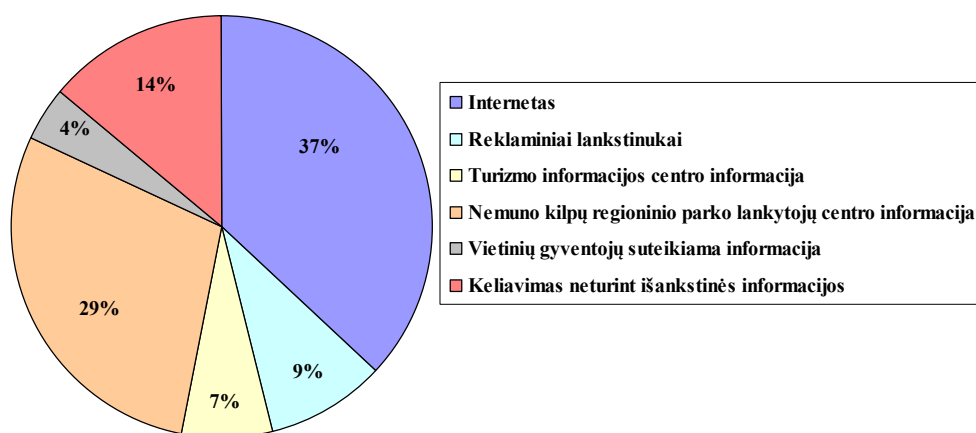
keliautojus kuo daugiau pamatyti, pažinti ir patirti, tuo pačiu prisidėti prie turizmo verslo plėtros – vietiniai gyventojai užsiima privačiu verslu ir tokiu būdu yra įtraukiami į vietinio turizmo planus.

Atlikus empirinį tyrimą buvo nustatyta, kad Birštono kurortas ir Nemuno kilpų regioninis parkas savo geografinė padėtimi ir turimais turistiniais ištekliais yra palankūs ekoturizmo plėtrai. Turizmo ištekliai Birštono kurorte yra pritaikyti gydymui ir sveikatinimui. Nemuno kilpų regioninio parko teritorijoje poilsui ir rekreacijai yra įrengti pėsčiųjų dviračių takai, aktyviam ir nuotykių turizmui siūlomos vandens ir oro pramogos: plaukimas baidarėmis, kanojomis, plaustais, skraidymas motorizuotais parasparniais, oro balionais, parašiutais. Kaip parodė tyrimas, lankytojai šį regioninį parką renkasi dėl to, kad jis išsikūręs geografiškai patogioje vietoje, o kraštovaizdis yra patrauklus ir gražus, taip pat – lankytojus pritraukia gerai išplėtotą infrastruktūra ir aktyvių edukacinių veiklų pasiūla (1 pav.).

1 pav. Lankytojų nurodytos priežastys, kodėl jie renkasi ekoturizmo paslaugas Nemuno kilpų regioniniame parke

Lankytojai ekoturizmo paslaugas Nemuno kilpų regioniniame parke vertina labai gerai (21 proc. respondentų) arba gerai/vidutiniškai (59 proc. respondentų). Visgi, tyrimas atskleidė, kad kai kuriais atvejais lankytojams trūksta informacijos ir ekoturizmo paslaugų viešinimo, taip pat matomas ryškus sezoniskumas, lemiantis ekoturizmo paslaugų pasiūlos netolygumą šio regioninio parko teritorijoje. Analizuojant informacijos šaltinius, iš kur lankytojai daugiausia sužino apie galimybes lankytis šiame regioniniame parke, paaiškėjo, kad populiariausi yra įvairūs internetiniai šaltiniai ir Nemuno kilpų regioninio parko lankytojų centro suteikiama informacija (2 pav.). Įdomu pastebėti, kad pasitaikė respondentų, kuriems informaciją suteikė vietiniai gyventojai, dalis keliauja neturėdami pirminės informacijos apie lankytiną vietovę.

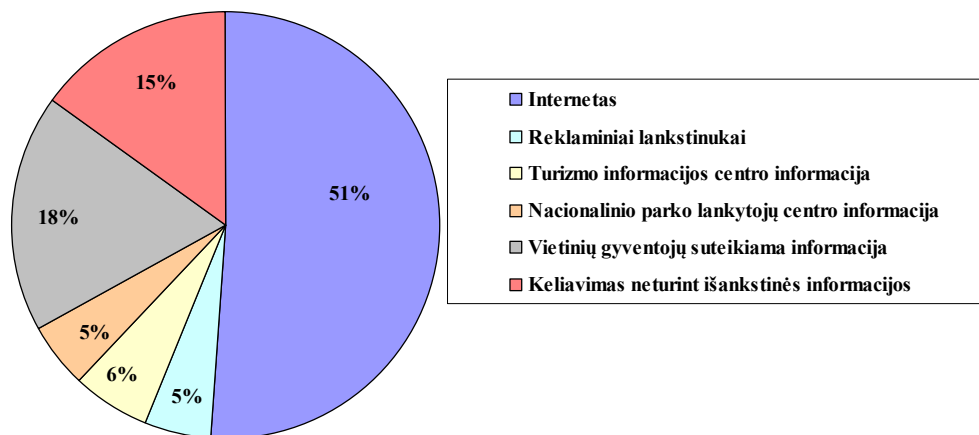
2 pav. Lankytojų atsakymų į klausimą „Iš kur jie sužinojo apie Nemuno kilpų regioniniame parke siūlomas turizmo paslaugas?“ skirstinys

Remiantis empirinio tyrimo, kuriuo siekta išsiaiškinti kaip yra vertinamos ekoturizmo paslaugos Nemuno kilpų regioniniame parke, rezultatais šiam parkui tikslinga būtų vykdyti nuolatinį parko lankytojų švietimą ir informavimą apie teikiamas ekoturizmo paslaugas šio regioninio parko teritorijoje. Pavyzdžiui, vedant specifines gamtines-pažintines ekskursijas, gamtos pamokas ar edukacinius užsiėmimus, platinti informacinius leidinius, lankstinukus ir skrajutes apie ekoturizmo paslaugas Nemuno kilpų regioniniame

parke. Taip pat reikėtų pasirūpinti, jog lankytojams informacija būtų kuo labiau prieinama. Pavyzdžiui, būtų galima pastatyti daugiau informacinių stendų atokvėpio aikštelėse ir poilsia vietėse. Tikslinga plėsti naujų ekoturizmo paslaugų rinką, daugiau paslaugų siūlant šaltuoju metų laikotarpiu. Tokios paslaugos galėtų būti: žygiai slidėmis, pasivažinėjimas rogėmis su šunimis ir sniego motociklais, čiuožinėjimo pramogos, pasivaikščiavimas po mišką žiemą. Naujų ekoturizmo paslaugų pasiūla būtų alternatyvus laisvalaikio praleidimas šaltuoju metų sezonu.

Atlikus Dzūkijos nacionalinio parko turizmo objektų analizę paaiškėjo, kad šio parko teritorija taip pat pasižymi gausiomis gamtinėmis ir kultūrinėmis vertybėmis, kurios yra turizmo traukos objektai. Svarbiausi turistus pritraukiantys objektai randami Merkinės ir Marcinkonių apylinkėse: Zackagirio pažintinis takas, Merkinės piliakalnis, Merkinės apžvalgos bokštas ir "Ūlos akis". Šiame parke išskiriamos keturios pagrindinės turizmo rūšys – pažintinis, poilsinis, edukacinis ir sportinis turizmas. Dzūkijos nacionaliniame parke turizmas dažniausiai planuojamas ekologinio turizmo (ekoturizmo) kryptimi, t.y. parko teritorijoje dažniausia keliaujama pėsčiomis arba dviračiu, susipažįstama su vietos gamta bei kultūra, vietiniais amatais ir gyventojais. Turizmo veiklos yra kontroliuojamos, bet prieinamos visiems lankytojams, siekiant suteikti galimybę žmonėms iš arčiau susipažinti su vietos gamta, papročiais ir kultūriniais objektais.

Tyrimas atskleidė, kad lankytojai apie parke esančius lankytinus objektus ir veiklas sužino iš interneto (pusė respondentų), prie informacijos sklaidos prisideda vietinė bendruomenė, taip pat nemaža dalis keliauja neturėdami pirminės informacijos (3 pav.).

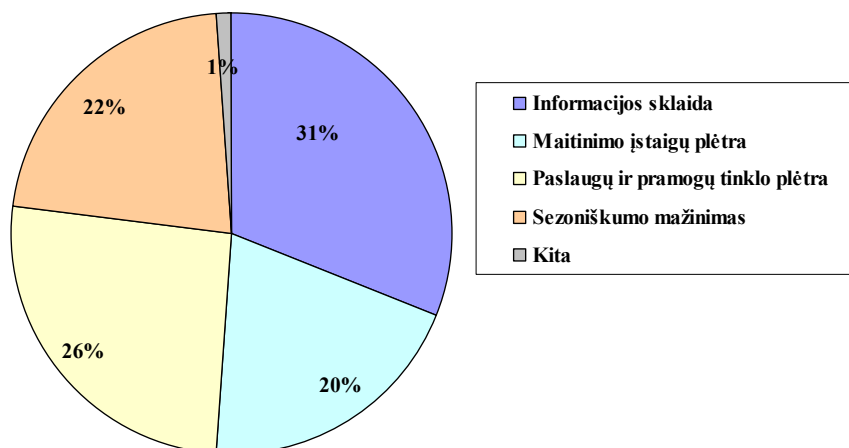

3 pav. Lankytojų atsakymų į klausimą „Iš kur jie sužinojo apie Dzūkijos nacionaliniame parke siūlomas paslaugas?“ skirstinys

Atlikus empirinį tyrimą Dzūkijos nacionaliniame parke paaiškėjo, kad dauguma parko lankytojų turizmo paslaugas vertina teigiamai (83 proc. respondentų buvo patenkinti paslaugų kokybe): pakankama paslaugų pasiūla (atsakymą rinkosi 56 proc. respondentų), turistinė ir informacinė infrastruktūra (56 proc.), gerai vertinamas gidų ir lankytojų centrų darbas (58 proc.). Tyrimas parodė, kad dalis lankytojų nemanė, jog parke teikiamos paslaugos yra pakankamai kokybiškos, o apie trečdalis respondentų nurodė, kad apie turizmo paslaugas pateikiama per mažai informacijos, ypač oficialioje parko internetinėje svetainėje. Buvo pasigesta paslaugų ir renginių įvairovės, tikėtina lankytojai norėtų išbandyti daugiau naujovių.

Respondentai įvardino penkias paslaugų grupes, kurios padėtų pritraukti daugiau lankytojų: maitinimo vietos, pramogos jaunimui ir vaikams, transporto paslaugos, edukacinės programos, įvairūs renginiai ir šventės. Tyrime dalyvavę respondentai nurodė keturias problemines sritis – tai informacijos sklaida, maitinimo įtaigų stygius, paslaugų pasiūlos didinimas ir sezoniškumo mažinimas (4 pav.).

Remiantis tyrimo rezultatais, Dzūkijos nacionalinio parko direkcija turėtų atkreipti dėmesį į silpnąsias parko sritis ir ieškoti galimybių užtikrinti nuolatinę parko turizmo sektoriaus plėtrą. Norint padidinti lankytojų skaičių Dzūkijos nacionaliniame parke, reikėtų tobulinti informacinę ir turistinę infrastruktūrą, įrengti maitinimo įstaigų, gerinti kelių ir pažintinių takų kokybę. Tikslinga padidinti šukšliadėžių, viešųjų tualetų ir poilsia vietėlių skaičių bei atnaujinti išblukusius stendus ir orientacinius žymėjimus pažintiniuose takuose. Turizmo ir informacijos centruose veiklas reikėtų organizuoti ne tik darbo, bet ir šventinėmis dienomis bei savaitgaliais, nes didžiausio lankytojų skaičiaus sulaukiama būtent savaitgaliais, ypač šiltuoju metų laiku.

4 pav. Lankytojų atsakymų į klausimą „Kokiais būdais galima pritraukti daugiau lankytojų į Dzūkijos nacionalinį parką?“ skirstinys

Tyrimas atskleidė ir parko personalo silpnybes, t.y. specialistams, dirbantiems lankytojų centruose, rekomenduojama gilinti užsienio, ypač anglų kalbos, žinias, gerinti komunikacijos įgūdžius. Informacinius lankstinukus taip pat tikslinga rengti ne tik lietuvių, rusų, lenkų kalba, didinti lankstinukų kiekį anglų kalba, bet ir vokiečių bei prancūzų kalbomis. Taip būtų rodomas didesnis dėmesys ne tik atvykstantiems iš kaimyninių, bet ir iš tolimesnių užsienio šalių, būtų užtikrinama didesnė informacijos sklaida.

Didžiausias nacionalinis parkas Lietuvoje daugiau dėmesio ir lėšų turėtų skirti oficialios parko internetinės svetainės atnaujinimui ir modernizavimui, kitų komunikacijos su visuomene ir potencialiais parko lankytojais priemonių paieškai. Kadangi internetinės svetainės išlieka viena svarbiausių ir lengviausiai pasiekiamų informacijos ir reklamos šaltinių, jų lankytojams reiktų siūlyti ne tik patogų naudoti svetainės dizainą, bet aktualu čia talpinti naują aktualią informaciją apie gamtinius ir kultūrinius objektus, parko veiklas ir projektus, unikalius maršrutus ir renginius. Pastaruoju metu parkas aktyviai komunikuoja tik per Facebook.com paskyrą, mažai dėmesio skiriama naujų komunikavimo būdų paieškai, aktyvesnei reklamai, bendradarbiavimui su kitais Lietuvos ir užsienio parkais.

IŠVADOS

Atlikus lankytojų apklausų pasirinktose Lietuvos saugomose teritorijose – Dzūkijos nacionaliniame ir Nemuno kilpų regioniniame parkuose – rezultatų analizę, pateikiamos tokios išvados:

1. Abiejuose tirtuose Lietuvos valstybiniuose parkuose gausu gamtos ir kultūros objektų, parkų turizmo veiklos plėtojamos darnaus turizmo ir ekoturizmo kryptimis. Juose gausiai organizuojami žygiai pėsčiomis, dviračiais, baidarėmis; gamta lankytojus traukia grožiu ir unikaliais gamtos objektais; lankytojai daugiausia informacijos randa internete, mažiau aktyvūs šiuo požiūriu išlieka lankytojų centrai.

2. Tyrimas parodė, kad lankytojai turizmo paslaugas vertina gerai: tiek regioniniame, tiek nacionaliniame parkuose lankytojai buvo patenkinti paslaugų pasiūla ir kokybe bei turistine ir informacine infrastruktūra. Tačiau tyrimas atskleidė, tikėtina, visoms tokio statuso saugomoms teritorijoms būdingas problemines sritis: silpnoka informacijos sklaida, ypač užsienio kalbomis, lėšų infrastruktūros atnaujinimui trūkumas, turizmo paslaugų ir veiklų pasiūlos didinimas ir sezoniškumo mažinimas.

3. Globalizacijos kontekste, turizmo plėtra Lietuvos saugomose teritorijose neišvengiamai susiduria su naujais iššūkiais. Didėjant lankytojų srautui ir keliautojų poreikiams, didėja rizika, kad pirminė saugomų teritorijų funkcija – gamtos apsaugojimas nuo neigiamų žmogaus veiklos padarinių – gali susilpnėti; dėl intensyvesnio tarptautinio turizmo jaučiamas tarptautinės komunikacijos priemonių ir gebėjimų trūkumas. Šiuolaikinis keliautojas ar turistai ieško išskirtinio – patogaus, greitai prieinamo, ekstremalaus, unikalaus arba neišbandyto – produkto, o didesnius pokyčius valstybiniuose parkuose riboja ne tik lėšų, bet ir žmogiškųjų išteklių trūkumas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Barkauskas, V., Barkauskienė, K., & Jasinskas, E. (2015). Analysis of macro environmental factors influencing the development of rural tourism: Lithuanian case. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 213, 167–172.
- Gurskienė, V., Ivavičiūtė, G. (2012). Kraštovaizdžio planavimas: mokomoji knyga. Akademija, pp. 68–76.
- Mačerinskienė, A., Andrulienė, R., Pernavaitė, I. (2009). Lietuvos saugomų teritorijų direkcijų teikiamų paslaugų saugomų teritorijų lankytojams studija. Vilnius: VšĮ Gamtos paveldo fondas. Prieiga internete <http://www.pelkes.gpf.lt/images/File/ST%20turizmo%20paslaugos%202009.pdf>.
- Kavaliauskė, M., & Kočytė, R. (2014). Sustainable tourism development in Neringa region. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 156, 208–212.
- Branquart, E., Verheyen, K., & Latham, J. (2008). Selection criteria of protected forest areas in Europe: The theory and the real world. *Biological conservation* 141, 2795-2806.
- Jones, N., McGinlay, J., & Dimitrakopoulos, P. G. (2017). Improving social impact assessment of protected areas: A review of the literature and directions for future research. *Environmental Impact Assessment Review* 64, 1–7.
- Booth, J. E., Gaston, K. J., & Armsworth, P. R. (2010). Who Benefits from Recreational Use of Protected Areas? *Ecology and Society*, 15(3), 19.
- Ervin, J., Mulongoy, K. J., Lawrence, K., Game, E., Sheppard, D., Bridgewater, P., Bennett, G., Gidda, S.B., & Bos, P. (2010). Making Protected Areas Relevant: A guide to integrating protected areas into wider landscapes, seascapes and sectoral plans and strategies. CBD Technical Series 44. Montreal, Canada: Convention on Biological Diversity, 94 pp.
- Pullin, A. S., Bangpan, M., Dalrymple, S., Dickson, K., Haddaway, N. R., Healey, J.R., Hauari, H., Hockley, N., Jones, J.P.G., Knight, T., Vigurs, C. & Oliver, S. (2013). Human well-being impacts of terrestrial protected areas. *Environmental evidence*, 2. article 19.
- Kavaliauskas, P., Jasinavičiūtė A. (2012). Rekreacinių regioninių parkų problema Lietuvoje. *Geografijos metraštis* 45, 29-44.

Summary

Evaluation of Lithuanian protected areas from the view of visitors: insights in the context of globalization

Protected areas of Lithuania are important for the development of tourism in the country. The primary aim of these areas is to preserve biodiversity, but at the same time to organize various tourism activities and provide the society with access to ecosystem services and to attend natural-cultural objects. The purpose of this study is to discuss how visitors evaluate tourism services in different protected areas, to identify the weaknesses of such services and to provide key insights on how to improve the attractiveness of protected areas for visitors.

After conducting survey of visitors in selected Lithuanian protected areas (Dzūkija National Park and Nemunas Loops Regional Park), the following general conclusions emerged: both studied Lithuanian State parks have plenty of natural and cultural objects, the tourism activities in these parks mainly are developed in the direction of sustainable tourism and ecotourism – hiking, cycling, kayaking tours organised; nature attracts visitors to beauty and unique natural objects; visitors find the most information on the Internet, still the visitor centres remain less active. The survey showed that visitors value tourism services quite positively: at both parks, visitors were satisfied with the supply and quality of tourism services and infrastructure. It is probable that all Lithuanian protected areas of the specific status are characterized by general problematic fields: weak dissemination of information, lack of funds for infrastructure renovation, increasing the variety of tourism services, and reducing seasonality. In the context of globalization, the development of tourism in Lithuanian protected areas inevitably faces new challenges. With increasing visitor flow and the needs of travellers, there is a growing risk that the primary function of protected areas - the protection of nature against the negative effects of human activity - may weaken. Due to intensified international tourism, there is a lack of international communication tools and skills. A modern traveller or tourist is looking for an exceptional product, i.e. the product should be convenient, quick access, extreme, unique or never tried and etc., while larger changes in State parks are limited not only by financial but also by human resources.